

افطاری خاص مردم باب الحکم بردسکن

شاید جالب‌ترین نحوه برپایی مراسم افطار عمومی ماه مبارك رمضان در کشور را مردم روستای باب الحکم شهرستان بردسکن خراسان رضوی برگزار کنند. روستای باب الحکم در فاصله پنج کیلومتری غرب بردسکن که خود در ۲۷۳ کیلومتری مشهد واقع شده، قرار دارد و حدود ۶۰رصد اهالی آن از سادات هستند.

مسجد جامع قدیمی این روستا، سالیان سال است که در غروب هر روز ماه رمضان پذیرای جمعیت روستاییان روزه‌دار است که بر يك سفره افطار مشترک نشسته و روزه خود را می‌کشایند. طبق يك سنت دیرینه که سابقه آن به‌طور دقیق معلوم نیست اهالی این روستا از پیرو جوان، زن و مرد و از هر قشر و طبقه‌ای که هستند ساعاتی قبل از اذان مغرب در مسجد جامع روستا جمع می‌شوند و به قرائت و روخوانی قرآن می‌پردازند. سپس با طنین نوای ملکوتی اذان، نماز را به جماعت اقامه می‌کنند.

اما اوج این مراسم پس از پایان نماز جماعت است که سفره‌های ساده افطاری در مسجد پهن می‌شود و تمامی اهل روستا در کنار هم و بر سر يك سفره و در فضایی معنوی و روحانی روزه خود را افطار می‌کنند. افطاری که بسیار ساده است و شامل نان و پنیر سبزی، چای و خرما می‌شود. این آیین از ابتدا تا انتهای ماه مبارك رمضان برقرار است و هزینه آن هم از طرف خیرین و بزرگان روستا و با همت شورای اسلامی و دهیاری تأمین می‌شود. البته بر سر این سفره برای تمام افرادی که در زمان افطار گذرشان به این روستا می‌افتد هم جا هست تا بدین گونه شاهد جلوه‌ای بسیار زیبا، معنوی و بدیع از همراهی و همکاری اهالی يك روستا در ماه مبارك رمضان باشند.

به مناسبت شب‌های قدر و در دهمین سه‌شنبه فرهنگی سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی، از قدیمی‌ترین و نفیس‌ترین نسخه خطی نهج البلاغه رونمایی می‌شود.

این نسخه خطی که قدیمی‌ترین نسخه نهج البلاغه در جهان است، سال ۵۴۴ ه‍.ق.

رونمایی از کهن‌ترین نهج‌البلاغه جهان در حرم مطهر رضوی

به خط محمد بن محمد بن احمد النقیب به خط نسخ ۱۷ سطری کتابت شده و دارای عناوین شنگرف و زنگار است. در این نسخه که توسط مرحوم فاضل خان در ۱۰۶۵ق و وقف کتابخانه آستان قدس رضوی شده، علاوه بر متن کامل نهج‌البلاغه، در انتهای کتاب درباره نقش مَهرهای حضرت علی(ع) و تجلیل از

گزارشی از جلسه قرآن خامس آل عبار(ع) در مشهد که يك قرن قدمت دارد

جلسه قرآن صاحبِ قران

یکی از ویژگی‌های ماه مبارك رمضان، گرم شدن فضای برگزاری جلسات قرآن است. این گرمی به‌حدی است که هیچ کوی و برزنی را ساعتی پس از افطار و اذان مغرب پیدا نمی‌کنی که در آن بساط تابلو یا پرچم جلسه قرآنی نصب نشده یا صدای تلاوت قرآنی از خانه‌ای بلند نشود؛ بویژه در مناطق قدیمی‌تر و اصیل‌تر که هنوز به بسیاری از آداب و رسوم فرهنگی و مذهبی خود پایبندند. البته این تب گذراست و با پایان ماه مبارك رمضان بسیاری از این جلسات به انتهای راه می‌رسند و مشخص هم نیست که سال دیگر با بگیرند یا نه. مثل بسیاری از دوره‌های ایرانیان که با بافت‌هایی چون چشم و هم‌چشمی، تجمل‌گرایی و... مجموعه به چندتکه تقسیم شده و از هم می‌پاشد. بر این اساس وقتی می‌شنوید

رضاسلمان نوری

ایران

در دوره رضاخان

يك نفر بانی

برگزاری جلسه

در يکی از کوچه

پس کوچه‌های

تپل محله، نوغان

و حمام حاج‌قلی

می‌شد و ما

خودمان را از بالای

پشت بام‌ها به

جلسه می‌رساندیم

تا محل برگزاری

دوره قرآن لو نرود

طراح:بیژن گورانی

جدول شماره ۵۳۹۳

جدول عادی

افقی: ۱) ...!اکبر گفتن - برنامه سحرگاهی شبکه سه سیما- کیسه نگهداری دوغ(۲) لایتنی در آمریکا - راسو (۳) حرف همراهی - شهری در فارس- چوپان (۴) نسبتا خوب- سرافرازی- مترسک(۵) از القاب حضرت فاطمه (س)- محله- سنگ سخت(۶) بالش - تابناک - مرکز گیلان (۷) نوشین- ورزشی رزمی- تکرار حرفی(۸) هرج ومرج - انقلاب ما... نوربود(۹) ورم - خلافاکار- از پیامبران بنی اسرائیل(۱۰) موی صورت مردان - فخرفروشی - خطی در دایره(۱۱) عظمت وشکوه- قسمتی از پا- خبیث (۱۲) تنبل - دستگاه تهویه مطبوع مرکزی- ستاره (۱۳) مبتکر - وابستگی به مواد مخدر- ضمیر سوم (۱۴) علم حرکت اجسام بر اثر نیرو- بزرگ‌ترین زیست‌بوم کره زمین (۱۵) گوارا- نوعی سنگ قیمتی- طول.

عمودی:۱) جزیره‌ای در خلیج فارس- متفرق (۲) از ادوات ورزش باستانی - به اندازه لازم - از محلات شمال تهران (۳) میوه- هلیل رود در این استان جاری است- نوعی انگور سیاه (۴) امر به یافتن - اقامت موقت در سفر- آشوب(۵) پدنام - مبلغی که در قبال کار مشخصی به کارمند تعلق می‌گیرد- راز نهفته(۶) نویسنده آلمانی رمان گروه محکومین - بی‌نظم- تیر پیکاندار (۷) از پوشاک زنان- پاپخت اکوادور- وسیله حرکتی بیمارارن (۸) به‌تازگی - گشاد شدن (۹) مثل- کاغذ فروش - مدرس دانشگاه (۱۰) درخت انگور- تابناک- گل همیشه عاشق

حل جدول عادی شماره ۵۳۹۲

۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	د	ر	ش	ت	خ	ش	ی	ک	ر	خ	و	ش	د	ل
۲	ن	ا	ر	و	ا	ک	ش	ی	ل	ا	ن	ج	ا	ل
۳	د	و	د	ل	خ	و	ا	ک	ش	ی	ل	ا	ن	ج
۴	خ	ا	ر	ب	ک	و	ب	ک	د	ی	ع	ج	ا	ل
۵	خ	ا	ر	ب	ک	و	ب	ک	د	ی	ع	ج	ا	ل
۶	م	ط	ب	ن	ز	ل	ا	و	ر	ت	ش	و	و	و
۷	ر	ج	ن	ا	و	ا	ل	د	ی	ن	ر	س	ا	ل
۸	خ	ا	ر	ب	ک	و	ب	ک	د	ی	ع	ج	ا	ل
۹	و	ا	ر	ب	ک	و	ب	ک	د	ی	ع	ج	ا	ل
۱۰	ا	ق	ی	ج	ب	ر	ا	ن	ش	م	ت	ق	ر	ز
۱۱	ه	ی	ر	و	ی	ر	د	م	ز	ا	ر	م	د	م
۱۲	ی	ا	س	ا	ی	ا	ه	ا	ی	ا	د	ا	ج	ا
۱۳	ن	م	ا	ز	ن	ط	ن	م	ی	س	د	ی	م	ا
۱۴	ا	و	س	ب	ی	ر	ز	ن	م	ی	م	و	ر	ز
۱۵	ز	ر	ت	ش	ت	ب	ه	ی	ن	ه	س	ا	ی	ا

حل جدول ویژه شماره ۵۳۹۳

۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	د	ر	ش	ت	خ	ش	ی	ک	ر	خ	و	ش	د	ل
۲	ن	ا	ر	و	ا	ک	ش	ی	ل	ا	ن	ج	ا	ل
۳	د	و	د	ل	خ	و	ا	ک	ش	ی	ل	ا	ن	ج
۴	خ	ا	ر	ب	ک	و	ب	ک	د	ی	ع	ج	ا	ل
۵	خ	ا	ر	ب	ک	و	ب	ک	د	ی	ع	ج	ا	ل
۶	م	ط	ب	ن	ز	ل	ا	و	ر	ت	ش	و	و	و
۷	ر	ج	ن	ا	و	ا	ل	د	ی	ن	ر	س	ا	ل
۸	خ	ا	ر	ب	ک	و	ب	ک	د	ی	ع	ج	ا	ل
۹	و	ا	ر	ب	ک	و	ب	ک	د	ی	ع	ج	ا	ل
۱۰	ا	ق	ی	ج	ب	ر	ا	ن	ش	م	ت	ق	ر	ز
۱۱	ه	ی	ر	و	ی	ر	د	م	ز	ا	ر	م	د	م
۱۲	ی	ا	س	ا	ی	ا	ه	ا	ی	ا	د	ا	ج	ا
۱۳	ن	م	ا	ز	ن	ط	ن	م	ی	س	د	ی	م	ا
۱۴	ا	و	س	ب	ی	ر	ز	ن	م	ی	م	و	ر	ز
۱۵	ز	ر	ت	ش	ت	ب	ه	ی	ن	ه	س	ا	ی	ا

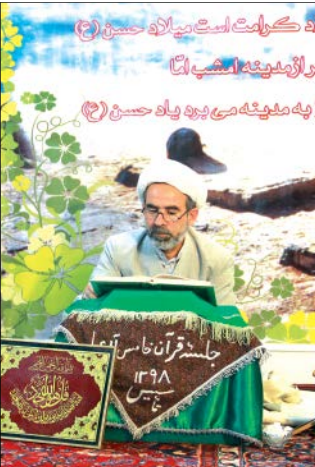
مردم خراسان هم مثل سایر هموطنان قدر ماه مبارك رمضان را می‌دانند و برای پاسداشتش از قدیم آداب و رسوم و برنامه‌های متعددی داشته‌اند. مثل برگزاری دوره‌های قرآن و مثل همان جلسه ماندگار قرآن خامس آل عب‌ال.

خوش‌شانس‌های دوره قرآن

در دوره‌های قرآن خراسان مردها اغلب بعد از افطار در مساجد و تکایا دوره دارند و خانم‌ها هم در يك ساعت مشخص هر روز در منزل همسایه‌ای جمع شده و يك جزء قرآن تلاوت می‌کنند. رسمی هم دارند که براساس آن، روز آخر ماه هریک، مقداری آجیل و شیرینی و سکه با خود برده و روی هم می‌ریزند تا در پایان جلسه، هریک مقداری از آن را به عنوان تبرک و «آجیل سر قرآن» و «پول برکتی» بردارند. سپس هرکدام يك سوره از جزء سی‌ام قرآن را می‌خوانند. خانمی که سوره توحید به او می‌رسد بعد از ماه مبارك رمضان باقی‌خانم‌ها را به صرف آشی یا عنوان «آش قل هو...» دعوت می‌کند. البته در گناباد علاوه بر توحید افرادی که قرائت سوره‌های انعام، یاسین، الرحمن و سجده را هم آغاز می‌کنند، در جلسه بعد با آوردن شیرینی یا آتش، خوشحالی خود را از قرائت این سوره‌ها اعلام می‌کنند. مشهدی‌ها هم معتقدند قرائت قرآنی را که در ماه رمضان آغاز می‌کنند باید حتماً تا آخر ماه تمام کنند وگرنه مقروض می‌شوند.

شب‌نشینی در حرم رضوی

اتنس با آقا علی‌بن موسی‌الرضا(ع) و بیتوته در حریم قدسی آن مولا، یکی دیگر از برنامه‌های ویژه رمضان در مشهد است. اغلب مشهدی‌های قدیمی سعی می‌کنند پس از پایان مراسم افطار و البته شرکت در دوره‌های قرآن دقایقی را در حرم مطهر رضوی به سر برند. این امر در بین بازاریان مشهد هنوز هم به‌شدت رایج است و اهالی قدیم بازار سعی می‌کنند ساعات پایانی شب تا نزدیک سحر را در حرم مطهر رضوی به شب‌زنده‌داری و عبادت بگذرانند. در این شب‌نشینی‌ها، افراد باتجربه، مرشدی جمع را به عهده گرفته و با نقل خاطراتی از گذشته، جوانان را از عواقب غیبت و تهمت و بدبینی و گناه آگاه می‌سازند. این نشست‌ها تا يك ساعت قبل از اذان صبح به درازا می‌کشد و پس از آن افراد برای صرف سحری روانه خانه می‌شوند.

جا از استادانی همچون مرحوم حاج حبیب‌ا... بیرق‌دار و مرحوم حاج محمدحسین فیاض که این جلسه قرآن را اداره می‌کردند، یادکنم.

دور از چشم‌رضاخانی‌ها

حاج ابوطالب طوسی ادامه می‌دهد: برگزاری جلسات قرآن قبل از پیروزی انقلاب اسلامی مثل الان نبود که هر موقع دلمان بخواد و اراده کنیم جلسات مذهبی و قرآن برگزار کنیم. یادم هست دوره رضاخان مدتی حق برگزاری هیچ‌گونه مراسم مذهبی را نداشتیم، برای همین يك نفر بانی برگزاری جلسه در یکی از کوچه پس‌کوچه‌های تپل محله، نوغان و حمام حاج‌قلی می‌شد و ما خودمان را از بالای پشت بام‌ها به جلسه می‌رساندیم که مبدا نیروهای شاهنشاهی متوجه مقصدمان شوند و محل برگزاری دوره قرآن لو برود و در نتیجه جلسه‌ای‌ها دستگیر شوند.

برف سنگین هم سدر اهمان نبود

به عقیده وی، نظم مهم‌ترین عامل دوام و طول عمر جلسه قرآن خامس آل عب‌ا بوده؛ نظم در هر کاری اهمیت دارد. یادم نمی‌آید که جلسه قرآن تعطیل شود حتی قدیم برف سنگینی به زمین نشسته بود، آن موقع هر طور بود خودم را به کوچه نوغان رساندم و

نهج البلاغه، مطالبی عنوان شده است. این مراسم سه‌شنبه ۷ خرداد، ساعت ۱۰ صبح در محل موزه قرآن و نفایس و هدایای مقام معظم رهبری واقع در صحن کوثر حرم مطهر امام رضا(ع) برگزار می‌شود. حضور در این نشست فرهنگی برای عموم علاقه‌مندان آزاد است. / جام‌جم

جلسه قرآن را با پنج نفر ادامه دادیم و همین يك عامل برای ماندگاری آن کافی است.»

بساط ریخت و پاش ممنوع

حجت‌الاسلام محمدجواد فیاض که اکنون روحانی جلسه قرآن خامس آل عبار(ع) است و مرحوم پدرش هم از گردانندگان این محفل بوده هم به جام‌جم می‌گوید: مرحوم پدرم سال‌های زیادی قاری این جلسه قرآن بوده است. من اولین بار حدود سال ۱۳۵۳ به همراه پدرم به این جلسه قرآن آمدم. فضای معنوی و خاصی در این جلسه سنتی حکمفرما بود و من هم به همین دلیل پایه‌یاب ثابت جلسه شدم. فیاض ادامه می‌دهد این جلسه بی‌ریا بوده و به‌طور کامل سنتی و به‌دور از هرگونه تجمل‌گرایی برگزار می‌شود یعنی تأکید کرده‌ایم باید پذیرایی کمترین خرج را برای بانی مراسم داشته باشد و بسیار ساده برگزار شود، حتی برای پذیرایی گفته‌ایم با يك نوع میوه پذیرایی کنند تا دیگر افراد که از نظر مالی ضعیف‌تر هستند هم بتوانند بانی مراسم شده و در ثواب این شریک شوند.

فرزندانی به والدینشان می‌روند

حاج‌آقا علیزاده پدر شهید محمدعلیزاده؛ مداح و شاعر جلسه قرآن خامس آل عباس‌ت، او پس از قرائت قرآن دقایقی برای مخاطبان مدیحه‌سرایی می‌کند. حاج‌آقا علیزاده می‌گوید: بعضی پدر و مادرها از من می‌پرسند چرا برسم را هرچقدر تشویق می‌کنم جذب جلسات مذهبی و قرآن نمی‌شود. خب معلوم است وقتی خود پدر و مادر در این‌گونه جلسات شرکت نمی‌کنند، نمی‌شود توقعی از فرزندان داشت. پدر و مادر باید خودشان اهل عمل باشند تا فرزندان‌شان

هم الگو بگیرند؛ مثل رویه‌ای که در دوره‌های قرآن خامس آل عب‌ا حاکم است و هر نسل پس از نسل بعدی تلایه‌دار جلسات بوده. به اعتقاد علیزاده، بیان نکات اخلاقی و تربیتی در قالب سخنرانی‌های کوتاه یکی دیگر از موارد مهم جلسات خامس آل عباس‌ت که در ماندگاری این دوره نقش مستقیمی داشته و دارد.

چند روایت از آداب‌رمضانی اهل خراسان

ملجم مرادی است، جشن می‌گیرند. در این شب مردم، شیرینی پخش کرده و جوانان به اجرای آیین ملاقه رنی می‌پردازند. برای اجرای این سنت پسرهای جوان بعد از افطار چادر به سر انداخته، کیسه‌ای برداشته به در میان رفته و با ملاقه به در کوپیده و می‌ایستادند. پس از آن صاحبخانه با علم به این آیین کهن در بار زار کرده و در حد توان مالی خود مقداری شیرینی، شکلات، نقل، خرما و... داخل ملاقه یا کیسه ملاقه‌زن‌ها می‌ریزد. البته صاحبخانه به هنگام ریختن شیرینی و شکلات‌ها به داخل کیسه یا ملاقه می‌گوید: «بگو بر این ملجم لعنت!» و جوانان چادر بر سر نیز يك صدا این لعن را تکرار می‌کنند.

خواندن نماز تراویح

برگزاری نماز تراویح مراسم ویژه مردم اهل سنت خراسان رضوی در تابباد، تربت جام، خواف و سرخس پس از تأیید رویت ماه نواست. نماز تراویح پس از نماز عشا به صورت ده نماز دو رکعتی برگزار و در بعضی از مساجد در این نماز يك جز از قرآن مجید تلاوت می‌شود.

آیین شب آخر رمضان

در آخرین روز از ماه مبارك رمضان، اهالی نقاط مختلف خراسان، خود را برای فرارسیدن عید رمضان آماده می‌کنند. برای این منظور غسل کرده، لباس تمیز یا نو پوشیده و به استقبال عید فطر می‌روند. هنگام افطار آخرین شب از ماه رمضان اعضای هر خانواده بنابر قوت غالب، فطریه خود را دست به دست چرخانده و آن را برای افراد مستمند کنار می‌گذارند.